

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal



You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za



**SA EXAM
PAPERS**



basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U
THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LUHUHI/THAFAMUHWWE 2014

MEMORANDAMU

MARAGA: 100

Memorandamu uyu u na masiatari a 12.

KHETHEKANYO YA A: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA MAANEA (50)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80–100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha nthā 70–79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60–69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50–59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40–49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30–39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0–29%
	<u>26–32</u>	<u>22½–25½</u>	<u>19½–22</u>	<u>16–19</u>	<u>13–15½</u>	<u>10–12½</u>	<u>0–9½</u>
ZWI RE NGOMU NA VHUPULANI (NV) (MARAGA: 32)	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho zwavhūdisa. -Mihumbulo i a tokonya nahone yo vhibva. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a si na vhukhakhi na khathihi, a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho zwavhūdi vhukuma. -Mihumbulo ndi ya nthā, nahone i a takadza. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o lundwaho tshidele, nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedza u pfesesa thoho. -Mihumbulo ndi i takadzaho, i a tendisea. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o dziaho, a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwi sumbedeza u pfesesa thoho lu fushaho. -Mihumbulo ndi ya nga misi, a i na vhudzivha. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea a fushaho, nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwo di linganela sa zwenezwo, hu na mavhaka a xedzaho vhutumani. -Mihumbulo kanzhi ndi yo teaho, fhedzi i a dovholola. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza maanea o lunzhedzeaho lwo linganelaho nahone a kumedzeaho.	-Zwi re ngomu zwiṛṛwe a zwi ho khagala, a zwo ngo farana. -Mihumbulo yo sekena, hunzhi i sokou dovholola. -A hu na vhuṭanzi vhu fushaho ha u pulana/ mvetomveto. -Maanea ha ngo bveledzwa nga ṇḍila i kumedzeaho.	-Zwi re ngomu a zwi livhani na thoho na luthihi, a zwo ngo lunzhedzana. -Mihumbulo yo ṭapanyedzwa, yo sokou dovhololwa. -U pulana na/kana mvetomveto a zwiho. -Maanea aya ha ṇekedzei/kumedzei.

	<u>10–12</u>	<u>8½–9½</u>	<u>7½–8</u>	<u>6–7</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>0–3½</u>
LUAMBO, TSHITAILA NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 12)	-U sumbedza vhudzivha ho goḏombelaho ha ndeme ya luambo. -Luambo, zwiga zwa u vhala zwo shumiswa zwone-zwone. -U shumisa luambo lwa nḥesa lwa kuambele/ maambele. -Munanguludzo u sa vhambedzwiho/ wa nḥesa wa maipfi, zwo vhibva vhukuma. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea tshoṭhe ṭhoho ya mafhungo. -A hu na vhukhakhi na vhuthihi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.	-U sumbedza vhudzivha ho dziaho ha ndeme ya luambo. -Luambo, zwiga zwa u vhala zwo shumiswa hu si na vhukhakhi, u kona u shumisa luambo lwa kuambele/ maambele. -Munanguludzo wa maipfi wo vanganywa lwa vhusiki. - Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea ṭhoho ya mafhungo. -Hunzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u sedzuluswa na u vhalululwa ha mushumo.	-Hu na vhuṭanzi ha vhudzivha ha luambo. -Luambo na zwiga zwa u vhala hunzhi a zwi na vhukhakhi. -Munanguludzo wa maipfi wo tea tshibveledzwa. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo tea ṭhoho ya mafhungo. -Kanzhi a hu na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	-Huriwe u vhonala ha vhudzivha ha luambo zwi hone. -Luambo ndi lwa misi, zwiga zwo shumiswa lu fushaho. -Munanguludzo wa maipfi u a fusha. - Tshitaela, thounu na redzhisitara nga u angaredza zwi ḏi anana na ṭhodea dza ṭhoho ya mafhungo. -Hu ḏi vha na vhukhakhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa.	-Vhudzivha ha luambo ho sekana. -Luambo a lwo ngo vhibva, na zwiga zwa u vhala huriwe a zwo ngo shumiswa nga ḏila yone. -Munanguludzo wa luambo ndi wa fhasi. - Tshitaela, thounu na redzhisitara zwi shaedza ndunzhendunzhe. -Hu na vhukhakhi ho vhalaho naho ho ḏi vha na u vhalulula na u sedzulusa.	-Luambo na zwiga zwa u vhala zwo khakhea. -Munanguludzo wa maipfi wo shaedzwa. - Tshitaela, thounu na redzhisitara a zwo ngo tea. -Ho ḏala vhukhakhi, naho zwo ḏi vhalululwa na u sedzuluswa zwiṭuku.	- Luambo na zwiga zwa u vhala zwo khakhea tshoṭhe. -Munanguludzo wa maipfi a wo ngo tea na luthihi. -Tshitaela, thounu na redzhisitara zwo liana tshoṭhe. -Ho ḏalesa vhukhakhi na ḏaḏo, nahone a hu vhonali vhuṭanzi ha u vhalulula na u sedzulusa.

TSHIVHUMBEO (T) (MARAGA: 6)	<u>5–6</u> -Kubveledzelwe kwo faranaho/lunzhedzeah o kwa thoho. -Vhudodombedzi vhu tokonyaho. -Miṭala, dziphara zwo fhatwa lwo faranaho. -Vhulapfu/tshivhalo tsha maipfi zwi elana na ndaela dza thoho.	<u>4½</u> -Mafhugo o bveledzwa nga ndila yo faranaho. Hu na ndunzhendunzhe. - Miṭala, dziphara zwi i a tevhelelea nahone zwo vangana. -Vhulapfu ho tea.	<u>4</u> -Vhunzhi ha zwidodombedzwa zwo bveledzwa. -Miṭala, dziphara zwo fhatea zwavhudi. -Vhulapfu ho tea.	<u>3–3½</u> -Dziṇwe dza mbuno na zwododombedzwa zwo bveledzwa. -Miṭala, dziphara zwo di khakhea huiwe, fhedzi maanea a di sala a tshi pfala. -Vhulapfu ho tea.	<u>2½</u> -Dziṇwe dza dzimbuno dza ndeme dzi hone. -Miṭala, dziphara zwo khakhea, fhedzi mihumbulo i sala i kha di pfala. -Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>2</u> - U ita a tshi bva kha thoho. -Zwi a konḁa u tevhela vhuṭala ha mafhungo. -Miṭala, dziphara zwi kha vhuimo ha fhasi. -Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa.	<u>0–1</u> -O liana na thoho. -Miṭala, dziphara zwo vhilingana, a zwi tevhelelei. -Vhulapfu ho lapfesa/ pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.
--	---	--	--	---	---	--	---

KHETHEKAYO YA B: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI (30)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80–100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha nthā 70–79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60–69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50–59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40–49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30–39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0–29%
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEO (NVT) (MARAGA: 20)	<u>16–20</u> Ndivho yo dziaho tshothe ya thodea dza tshibveledzwa. -U riwala lwo rombaho/vhibvaho. – U tshimbila kha vhutala hone-hone, hu si na u bva kha thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana tshothe, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho ya mafhungo. -Hu na vhutanzi ha u pulana na/ kana mvetomveto, zwa mbo bveledza tshibveledzwa tshi si na vkhakhi na luthihi, tshi kumedzeaho. -O kona lwa nthesa kha u shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	<u>14–15½</u> -U na ndivho yavhudi ya thodea dza tshibveledzwa. -U riwala lwo rombaho/vhibvaho—U tshimbila kha vhutala hone-hone, hu si na u bva kha thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo tandavhudzwa zwavhudi, zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho. -U pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho fhatwaho zwavhudi. -O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo lwa nthā vhukuma.	<u>12–13½</u> -U na ndivho yo dziaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U riwala – u fara vhutala, nahone u tou polika zwituku kha thoho ya mafhungo. -Hunzhi zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, nahone zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -U pulana na/ kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi kumedzeaho, tshavhudi. -O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo nga ndila yo dziaho.	<u>10–11½</u> -U na ndivho i fushaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U riwala – o di banyana kha thoho, fhedzi a zwi xedzi. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana nga ndila i fushaho, zwiwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi fushaho, tshi kumedzeaho. -U shumisa mihumbulo u fushaho kha u bveledza thodea dzo teaho dza tshivhumbeo tshatshibveledzwa.	<u>8–9½</u> -U na ndivho yo linganelaho ya thodea dza tshibveledzwa. Vhutala hawe kha u fhindula mushumo uyu vhu sumba ho sekana. -U riwala – u a xedza vhutala, zwi ambiwaho huiwe zwi ita zwi tshi liana. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana lwo linganelaho, zwiwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhutanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho linganelaho, tsho faranaho nahone tshi kumedzeaho.	<u>6–7½</u> -U na ndivho ya fhasi ya thodea dza tshibveledzwa. Phindulo yawe kha mushumo uyu i sumbedza hu na u shaedza vhukuma. -U riwala – u xedza vhutala, na zwi ambiwaho huiwe a zwi tsha pfala. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwi ita zwi tshi liana, zwidodombedzwa zwituku zwi tikedza thoho. U pulana na/kana mvetomveto a zwi fushi. Tshibveledzwa a tsho ngo kumedzwa zwavhudi. U shumisa milayo ya tshivhumbeo nga ndila yo khakheaho.	<u>0–5½</u> -A hu na ndivho ya thodea dza tshibveledzwa. -U riwala – u liana na thoho, zwi ambiwaho hunzhi a zwi tsha pfala. Zwi re ngomu na mihumbulo a zwi elani, zwidodombedzwa zwitukutuku zwi tikedza thoho. -U pulana na/kana mvetomveto a zwiho. Tshibveledzwa itshi a tshi kumedzei. -A ho ngo shumiswa thodea dzo teaho dza tshivhumbeo.

					-U na muhumbulo wo linganelaho wa thodea dza tshivhumbeo tsha tshibveledzwa-fhedzi hu na u tahedzwa ha zwithu zwa ndeme.		
	<u>8–10</u>	<u>7–7½</u>	<u>6–6½</u>	<u>5–5½</u>	<u>4–4½</u>	<u>3–3½</u>	<u>0–2½</u>
LUAMBO, TSHITAELE NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 10)	-U shumisa zwivhumbeo zwone-zwone zwa girama, nga ndila yone kha tshibveledzwa. -Ndivho ya maipfi yo tea tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, ndivho na redzhisitara zwo tea tshothe-tshothe. -A hu na vhukhaki na vthuthi nga murahu ha u vhalula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhudi vhukuma, nahone nga ndila yone. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara hunzhi zwo tea. -Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Mushumo wo fhatwa zwavhudi, u a vhalea. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara hunzhi zwo tea. -Hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	-Mushumo wo fhatwa lu fushaho. Vhukhaki vhu re hone a vhu khakhisi nyelelo ya mafhungo. -Ndivho ya maipfi i a fusha zwi tshi kwama ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara zwo tea lu fushaho. -Hu na vhukhaki vhu si vhunzhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho todou vha vhu teaho.	-Mushumo wo fhatwa lwo tou linganelaho. Hu na vhukhaki ho vhalahonyana. -Ndivho ya maipfi i fhasi nahone a i tei tshothe ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, redzhisitara na thouni zwo tsa. -Hu na vhukhaki ho vhalaho nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho lapfesa/pfufhifhalesa.	-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwi a konḁa u tevhelelea. -Ndivho ya maipfi i toda u lulamiswa nahone a i tei ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara a zwo ngo tea. -Tshibveledzwa tsho ḁala vhukhaki, naho ho ḁi vha na u vhalulula na u sedzulusa. -Zwo lapfesa/pfufhifhalesa.	-Mushumo wo fhatwa lwa fhasi nahone zwo riwalwaho zwo vhilingana. -Ndivho ya maipfi i toda ndulamiso zwi hone, nahone a i tei ndivho. -Tshitaela, ndivho na vha tangedzaho mafhungo a zwi anani/tshimbilelani na thoho ya mafhungo. -Ho ḁalesa vhukhaki na ḁaḁo nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu – Zwo lapfesa/pfufhifhalesa u fhirisa mpimo.

KHETHEKANYO YA C: RUBRIKI YA U TOLA/MAKA ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI (20)

KHOUDU	Khoudu 7: Vhuswikeleli ha nthesa 80–100%	Khoudu 6: Vhuswikeleli ha ntha 70–79%	Khoudu 5: Vhuswikeleli ho dziaho 60–69%	Khoudu 4: Vhuswikeleli vhu fushaho 50–59%	Khoudu 3: Vhuswikeleli ho linganelaho 40–49%	Khoudu 2: Vhuswikeleli ha fhasi 30–39%	Khoudu 1: U sa swikelela 0–29%
	<u>10½–13</u>	<u>9½–10</u>	<u>8–9</u>	<u>6½–7½</u>	<u>5½–6</u>	<u>4–5</u>	<u>0–3½</u>
ZWI RE NGOMU, VHUPULANI NA TSHIVHUMBEU (NVT) (MARAGA: 13)	-Ndivho yo dziaho tshothe ya thodea dza tshibveledzwa. -Vhuniwali ho rombaho/dziaho – mugudi u fara vhubala hone-hone, ha liani na thoho. -Zwi re ngomu na mihumbulo yawe zwo farana tshothe, nahone zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho. -Vhubanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tshi si na vkhakhi na luthi, nahone tshi kumedzeaho. -O shumisa milayo yotho ya teaho ya tshivhumbeo.	-Ndivho ya vhubisa ya thodea dza tshibveledzwa. -U tana vhubizwa ho angalalaho ha vhubala ha u niwala. -Vhuniwali ho rombaho/dziaho – mugudi u fara vhubala hone, ha liani na thoho ya mafhungo. -Zwi re ngomu na mihumbulo yawe zwo farana, zwa tandavhubizwa zwavhubisa, nahone zwidodombedzwa zwothe zwi tikedza thoho. -Vhubanzi ha u pulana na/kana mvetomveto zwo bveledza tshibveledzwa tsho fhatwaho zwavhubi, tshi kumedzeaho. -O shumisa milayo ya tshivhumbeo yo teaho nga ndila yavhubi vhubuma.	-Ndivho yo dziaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U niwala – mugudi u fara vhubala hone, hu na u liana/xelana zwituku na thoho. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana, zwidodombedzwa zwinzhi zwi tikedza thoho. -Hu na vhubanzi ha u pulana na u sedzulusa zwo bveledzaho tshibveledzwa tshi kumedzeaho, tshavhubi. -O shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.	-Ndivho i fushaho ya thodea dza tshibveledzwa. -U niwala – mugudi u a xedza vhubala fhedzi zwa si khakhise thalutshedzo nga u angaredza. -Zwi re ngomu kha tshibveledzwa na mihumbulo zwo farana lu fushaho, zwinwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhubanzi ha u pulana na sedzulusa zwo bveledza tshibveledzwa tshi fushaho, tshi kumedzeaho. -O shumisa mihumbulo u fushaho wa thodea dza tshivhumbeo.	-Ndivho yo linganelaho ya thodea dza tshibveledzwa. -Phindulo i shaedza vhubala. -U niwala – mugudi u liana na thoho thalutshedzo ya polika huiwe. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwo farana lwo linganelaho, zwinwe zwa zwidodombedzwa zwi tikedza thoho. -Vhubanzi ha u pulana na u sedzulusa zwo bveledza tshibveledzwa tsho linganelaho, tshi kumedzeaho. -U na mihumbulo wo linganelaho wa thodea dza tshivhumbeo – hu na huiwe u shaedza.	-Ndivho ya fhasi ya thodea dza tshibveledzwa. Phindulo kha mushumo uyu i sumbedza vhubala vhubekene. -U niwala – mugudi u liana na thoho, huiwe thalutshedzo ya polika. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwa tshibveledzwa a zwo ngo tou farana, zwidodombedzwa zwituku zwi tikedzaho thoho. -A zwi tei Luambo lwa Hayani, naho ho pulaniwa na/kana mvetomveto. Tshibveledzwa a tsho ngo kumedzwa zwavhubi. -O shumisa milayo ya tshivhumbeo nga ndila yo khakheaho.	-A hu na ndivho ya thodea dza tshibveledzwa. -U niwala – mugudi u liana na thoho, thalutshedzo hunzhi i a xela. -Zwi re ngomu na mihumbulo zwa tshibveledzwa a zwi yelani, zwidodombedzwa zwitukutuku zwi tikedzaho thoho. -U pulana/ mvetomveto a zwi ho. Tshibveledzwa a tshi kumedzei/fushi. -Ho ngo shumisa milayo yo teaho ya tshivhumbeo.

LUAMBO, TSHITAILA NA U SEDZULUSA (LTS) (MARAGA: 7)	<u>6–7</u> -U shumisa zwivhumbeo zwone-zwone zwa luambo kha u niwala tshibveledzwa, nahone zwo fhatwa zwavhudi. -Ndivho ya maipfi yo tea tshotho ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaila, thouni na redzhisitara zwo tea tshotho. -Tshibveledzwa a tshi na vhukhaki nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>5–5½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhudi vhukuma nahone nga ndila yone. -Ndivho ya maipfi hunzhi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara hunzhi zwo tea. -Tshibveledzwa hunzhi a hu na vhukhaki nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>4½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa zwavhudi, nahone tshi a vhalea. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaila, thouni na redzhisitara hunzhi zwo tea. -Tshibveledzwa itshi a tshi na vhukhaki vhunzhi nga murahu ha u vhalulula na u sedzulusa. -Vhulapfu ho tea.	<u>3½–4</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa lu fushaho. Vhukhaki vhu re hone a vhu khakhisi nyelelo ya mafhungo. -Ndivho ya maipfi yo tea ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara zwi a di fusha. -Tshibveledzwa tshi di vha na vhukhaki vhu si vhunzhi nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu ho todou vha ho teaho.	<u>3</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa lwo linganelaho. Hu na vhukhaki ho vhalaho. -Ndivho ya maipfi yo shaedza nahone a i tei tshotho ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara zwo tsela fhasi. -Tshibveledzwa tsho faredza vhukhaki ho vhalaho nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/pfufhifhalesa.	<u>2½</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa nga ndila i shaedzaho/ ya fhasi, nahone zwi a konda u tevhelelea. -Ndivho ya maipfi i toda u lulamiswa huriwe, nahone a i tei ndivho, vha tangedzaho mafhungo na nyimele. -Tshitaela, thouni na redzhisitara a zwo ngo tea. -Tshibveledzwa tsho dala vhukhaki, naho ho di vha na u pulana/sedzuluswa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/pfufhifhalesa.	<u>0-2</u> -Tshibveledzwa tsho fhatwa nga ndila ya fhasi/i shaedzaho vhukuma, nahone zwo vhilingana. -Ndivho ya maipfi i toda u lulamiswa ho angalalaho vhukuma, nahone a zwo ngo tea ndivho na kathihi. -Tshitaela, thouni na redzhisitara a zwi tshimbilelani na thoho. -Tshibveledzwa tsho dala vhukhaki vhunzhi, na ndado i re khagala nga murahu ha u pulana na u sedzulusa. -Vhulapfu – zwo lapfesa/pfufhifhalesa.
---	--	--	---	--	--	--	---

ADENDAMU/MEMORANDAMU

KHETHEKANYO YA A: MAANE

MBUDZISO 1

KHETHEKANYO YA A: MAANE		
1.1	Dibeithi ye ra vha nayo tshikoloni tsha hashu.	Nganetshelo Mbuletshedzo A u haseledza
1.2	Fhethu ha u dimvumvusa vhuponi ha hashu	Nganetshelo U tata Mbuletshedzo
1.3	Vhana vha tshikolo vha tea u vha vho ambara yunifomo musi vhe tshikoloni tshifhinga tshothe Inwi ni a ima na ili likumedzwa? Tikedzani.	U vhuisa muhumbulo Nganetshelo U tata
1.4	Vhudi na vuvhi ha u rengela riwana lutingothendekeleki	Nganetshelo Mbuletshedzo A u haseledza
1.5	Ndi humbula zwe mubebi/muundi wanga vha ndaya zwone	U vhuisa muhumbulo Nganetshelo
1.6.1	Tshifanyiso	Nganetshelo Mbuletshedzo A u haseledza
1.6.2	Tshifanyiso	Nganetshelo Mbuletshedzo A u haseledza
1.6.3	Tshifanyiso	Nganetshelo Mbuletshedzo A u haseledza

Nganetshelo:

Aya ndi maane a ne muniwali a anetshela tshitori kana zwiwo zwo no bvelelaho.
Zwi anetshelwaho zwi tea u kunga na u tendisea.
Mafhungo a hone a riwalwa nga tshifhinga tsho fhelaho.
Magumo a songo dowealeho a fhedza tshitori zwavhudi

Mbuletshedzo:

Muniwali u buletshedza tshithu nga vhudalo.

Muniwali u ola tshifanyiso tsha zwine a khou amba ngazwo muhumbuloni wa muvhali.

A u haseledza:

Afha muniwali u imelela masia mavhili u lingana.

Muniwali ha tei u dzhia sia.

U vhuisa muhumbulo:

Afha muniwali u vhuisa mihumbulo a i nea vhudipfi na u nyanyuwa hawe.

U vhuisa mihumbulo u yelana na miloro kana lutamo lwawe.

Muniwali u a kona u dzhia sia line a khou li imelela.

U tata

Afha muniwali u vha e na ndila yawe ine a vhona zwithu ngayo.

Mihumbulo yawe i tea u vha khagala u bva mathomoni u swika magumoni.

Muniwali u sumbedza u imelela liniwe sia/fhungo.

Muniwali u tikedza vhukuma fhungo line a khou toda li tshi tendiwa.

Muniwali u sumbedza vhukhwine ha fhungo line a khou li imelela.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

2.1 VHURIFHI HA VHUKONANI

Tshivhumbeo:

- Vhurifhi ha vhukonani vhu na diresi nthihi.
- Vhurifhi ha vhukonani vhu na theshano.
- Vhu na marangaphanda.
- Vhu tea u vha na mutumbu.
- Vhu tea u vha na magumo.
- Vhu tea u vha na nyonesano.
- Thouni na redzhistara zwi tee ndivho na vhatanganedzi vha mafhungo.
- Hu tea u vha na ndunzhendunzhe ya mafhungo u bva mathomoni u swika magumoni.

2.2 TSHIPITSHI

Tshivhumbeo:

- Thoho: Thero ya mafhungo ane muambi a khou amba nga hao.
- Theshano: Muambi u resha vhathu vhane a khou amba navho.
- Mvulatswinga: Muambi u ri totela nga kule zwine a do amba ngazwo.
- Mutumbu: Muambi u bvisela mbuno dzawe dzothe khagala.
- Phendelo: Muambi u vhina mafhungo awe, a nea themendelo, a livhuwa.

2.3 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU

Tshivhumbeo

- Dzina la mufu.
- Vho lovha lini.
- Vho ri sia lini.
- Vho sia vhana vhangana.
- Vho vha vha tshi shuma ngafhi
- Vho lovha lini.
- Vha do vhulungwa lini.

2.4 ATHIKILI YA MAGAZINI

Tshivhumbeo:

- Thoho: Mafhungo ane a khou ambiwa nga hao.
- Mvulatswinga: U divhadza fhungo line a todou li tandavhudza.
- Mutumbu: U nea mbuno dzi bviselaho fhungo khagala.
- Phendelo: U vhina fhungo lawe.
- Thouni na redzhistara zwi tea u vha zwo teaho.

**KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI/
ZWA TSUMBEDZI/ZWA MAFHUNGO.**

MBUDZISO 3

3.1 KHUNGEDZELO

Tshivhumbeo:

- Dzina la tshikungedzelwa.
- Fhethu hune tsha wanala hone.
- Zwidodombedzwa zwa vhukwamani.
- Tshumelo i wanalaho.
- Milayo ya AIDA: (khephusheni, fonto, luambo lwa u fhureledza, luambo lwa u kunga na mulaedza)

3.2 GARATA YA POSWO

Tshivhumbeo:

- Vhuyo.
- Mulaedza.
- Vhubvo.

3.3 NDAELA

Thodea:

- I tea u sumbedza zwo iledzwaho
- I tea u sumbedza kutshimbilele
- I tea u sumbedza zwifhinga zwo teaho
- Kha i vhe pfufhi yo edanaho.
- I tea u angaredza mulaedza wa ndeme.
- I tea u pfesesea.
- I nwalwe nga luambo lu swikelelwaho nga vhathu vhanzhi.

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 20
MARAGAGUTE: 100